

Een dag in de residentie door J.J. Cremer. 1860.

I.

't Heugt mij nog als de dag van gisteren hoe op zekeren winteravond - 't is al jaren lang geleden - de wind van buiten tegen de ruiten blies, terwijl binnen de kamer het vuurtje in onzen Dordtschen haard er des te feller door brandde. Mijn vader zat in zijn voltaire bij 't vuur en las de courant; mijn moeder zat niet bij 't vuur maar aan de theetafel, en hield zich met een borduurwerkje bezig. Hun eenige welbeminde zoon, uw dienstwillige Jonas, bedeed met meer opmerkingsgave dan conversatiegeest - dit laatste uit hoofde van een aangeboren bedeesdheid die vooral in 't voorjaar allerdroevigst kon wezen - toegerust met een weinigje kundigheden; niet ongelukkig beoefenaar der muziek, en, aspirant-ontvanger bij de belastingen - onverschillig van welk hei- of kleidorp; uw dienstwillige Jonas zat ook aan de theetafel, en was als verzonken in de verrassendste ontmoeting die een romanheld ooit met zijn geliefde gehad heeft. Zoo mocht er binnen onze gezellige achterkamer een geruimen tijd niets anders dan het tikken der pendule, het knappen van 't vuur, en het geraas van het theewater zijn te hooren geweest, toen een krachtige uitroep van mijn vader - die bij 't vuur zat - zoowel mijn moeder als mij deed ontstellen.

'Hé lieve!?' zei mijn moeder.

Nog een krachtige uitval van mijn vader die 't midden tusschen een onding en een vloek hield, waarop mijn moeder iets luider hernam: 'Maar wát dan lieve?' en mijn vader losbarstte:

'Draaierij! huichelarij! niemendal anders! - Mooie woorden! Beloven! Amice vóór en amice na! Wat weerga!'

'Toch niet dat het mis is?' aarzelde mijn moeder.

'Wis en waarachtig is het mis!' riep mijn vader: 'Ze weten er hun eigen schapenfamilie wel in te draaien. Als een oud vriend een goed woord voor zijn zoon doet, dan is het: aap wat heb je mooie jongen, maar heeft hij den rug gekeerd, dan steken ze den tong achter hem uit; weetje, vervoerde draaierij en niemendal anders!'

'Is Eldorp vergeven?' vischte mijn moeder.

'Aan Brammetje Van Babel!' gromde mijn vader: 'Jawel! aan

[p. 214]

't neefje van dien beleefden hoofdambtenaar bij Financiën. Jawel! En zei hij me niet: Amice zaidie, - weetje: amice - we zullen ons best doen; je begrijpt er zijn een macht van sollicitanten, maar je zoon zal geholpen worden; hoe oud is je zoon? Drie en twintig zei ik. Goed, zaidie nog, ik zal bepaald aan hem denken. - Bepaald aan hem denken; - dat waren zijn eigen woorden. En wát deed hij? Zie dát!' en mijn vader knipte met de vingers.

'Is Eldorp vergeven?' kwam ik met de naschuit, terwijl ik zeer bedrukt het oog sloeg op een Heloïse van zwart krijt die aan den muur hing.

'Heb je geen ooren!' bromde mijn vader, - alsof ik 't helpen kon dat de zaak mis was, - en vervolgde terwijl hij onbarmhartig in den haard ging poken:

‘Ja! 't is onvergeeflijk om zoo zijn eigen familie te protégeeren.’ - Ikmeende - maar maakte deze opmerking bij mij zelven, dat IK toch eigen familie van mijn vader was. ‘t Is infaam, dat is het!’ vervolgde mijn vader: ‘Eldorp is een nietig nestig plaatsje. - Was dàt te veel voor Jonas, die nu zeven jaren bij 't vak en vier jaren surnumerair is? Moet de jongen dan nooit geplaatst worden! Watblief....!’

‘t Is heel jammer;’ zuchtte mijn moeder!

‘Ja heel beroerd!’ zei ik. - Dat leelijke beroerd was me letterlijk uit den mond gevallen.

‘Beroerd is het juist niet!’ sprak mijn vader op bepaalden toon: ‘maar onaangenaam is het, hoogst onaangenaam; en vooral voor je ouders, Jonas, die niets liever wenschen - en rechtmatig! - dan hun kind een fatsoenlijke betrekking in de maatschappij te zien bekleeden. Je vader heeft daarvoor moeite noch kosten ontzien; twee malen naar den Haag gereisd; s'il vous plait aan 't ministerie gespeeld, 't geen hem tegen de borst stuit; met Van Babel - dat oude wijf, zitten redeneeren, honderd uit, over den ouden tijd, jawel, onze schooljaren; - inderdaad had ik altijd een hekel aan 'm als jongen. Ik zeg beloften aan vrienden, o zoo mooi, en eigen familie d'r in draaien!’

‘Die jonge Van Babel is immers de oudste zoon van Van Babel's eenigen broeder?’ meende mijn moeder, en voegde er bij: ‘Die menschen moeten een zwaar huishouden hebben!’

‘Praat mij wat ik je bidden mag van geen zware huishoudens;’ bromde mijn vader, die anders de zachtaardigste man van de wereld was, maar nu gewis door de teleurstelling eens anders karakter moest hebben aangenomen: ‘Wat een huishouden is, dat weten we zelf wel. Ik vraag naar rechtvaardigheid, zieje, naar billijkheid, en niet naar konkelarijen en familie-regeeringen; voilà la différence!’

Na deze kernachtige redeneering waartegen niets viel in te brengen en die mijn moeder dan ook goedhartig met een: ‘Ja, daar heb je gelijk in,’ beantwoordde, pookte mijn vader nogmaals ombarmhartig

[p. 215]

in den haard. Op hetzelfde oogenblik klonk de huisschel. In de meening dat er bezoek kon wezen, en er waarschijnlijk niet op gesteld zijnde om in eens anders karakter menschen te ontvangen, riep mijn vader mij toe: ‘Jonas, niet t'huis!’ Mijn moeder nam echter de vrijheid met de meeste welwillendheid te herinneren, dat het zeker de majoor Hör zou zijn, want de majoor had immers beloofd een kop thee te komen drinken.

Weinige seconden later trad de majoor Hör werkelijk de kamer binnen. De majoor was een kennis van mijn vader sedert de jongste garnizoens-verandering, ruim een half jaar geleden, en had, behalve een aangenaam uiterlijk, waartoe zijn zwarte baard en knevels het hunne bijbrachten, een zware basstem; dan had hij nog bovendien - volgens zijn eigen verklaring - kruit geroken; verder nog al een beetje ondervinding van den dienst; mitsgaders het Metalen Kruis, en een Militaire Willemssorde - par droit de conquête, en een XXjarige dienst - par droit de naissance.

‘Wat weerga!’ riep de majoor terwijl hij zonder te avanceeren bij de deur front maakte: ‘wat weerga jelui kijkt alsof je slag hebt geleverd. Kom ik ten onpas? Bestzoo: Rechts omkeert, marsch!’

Ik vergat nog te zeggen dat de majoor, hoe vreemd ook in een krijgshaftig en krijgskundig man, bepaald iets tegen het gebruik van de letter *r* scheen te hebben, althans hij verwerkte haar gewoonlijk, ofschoon met eenig voorbehoud tot een *w*, dien wij - om den majoor recht te doen wedervaren - zóo: *rw* zouden schrijven. Ik vermeld dit spraakeigen van den majoor Hör alleen, dewijl het mij tot de overtuiging bracht dat men een zeer goed verdediger van zijn vaderland, ja zelfs een uitstekend officier kan wezen - waarvoor de majoor bekend stond - zonder een geheel zuiver: WERDA!

‘Wel zoo! Ha! Ben je daar!’ sprak mijn vader terwijl hij opstond en zijn vriend de hand reikte.

Mijn moeder maakte een kleine beweging - opwippen en weer gaan zitten, met de woorden: ‘O in 't geheel niet; heel aangenaam u hier te zien.’

't Spreekt van zelf dat Jonas opstond; een: ‘Goeden avond majoor,’ sprak, en ZE. een stoel bood.

Mijn vader zat met den majoor bij 't vuur; mijn moeder schonk thee, en terwijl ik met mijn nagel op het omslag van den nu toegeslagen roman, mijn teleurstelling zocht uit- of in te drukken, waren de

eerste woorden die mijn opmerkzaamheid wekten:

‘Om Jonas, weetje, om Jonas.’

Die woorden, door mijn vader gesproken, waren vermoedelijk de laatste van een gegeven explicatie aan den majoor, - eenige oogenblikken later herinnerde ik mij toch die explicatie gehoord te hebben - en de majoor die met een verbaasde belangstelling geluisterd had, sprak na eenige oogenblikken van stilte:

[p. 216]

‘Geen wonder! waarachtig geen wonder! Een man een man, een woord een woord; en, als die..e. dinges, aan jou of je zoon, Eldorp beloofde, dan moest ie zoo goed d'rwuit gedrwaaide als ie z'n neefje d'rwin drwaaide. Maarw,’ liet de majoor er op volgen: ‘Maar, het verwondert mij toch datte.... dinges....’

‘Van Babel!’ hielp mijn vader.

‘Ja juist,’ hernam de majoor: ‘dat hij beloofde zonder zijn woord te houden, en dát zou de crime zijn; zieje dát... maar het andere niet.’

‘Welk andere?’ vroegde mijn vader, terwijl hij weder eens anders karakter scheen aan te nemen.

In korte en - volgens het gedurig goedkeurend knikken mijner moeder - bevattelijk overtuigende woorden, ontwikkelde de majoor Hör zijn - zooals hij zeide - individueel gevoelen. Bij gelijkstaande bekwaamheid of aanspraken op eenig ambt, achtte hij het een valsch begrip van rechtvaardigheid, wanneer, met terzijdestelling van den nabestaande, een vreemde werd benoemd of voortgeholpen. Op.. pe...dinges kon mijn vader alzoó dán slechts met reden verstoord wezen, wanneer hij werkelijk een stellige belofte ten gunste van Jonas gedaan had, en vooral wanneer Jonas meer aanspraak op dien post had.

Mijn vader had maar ten halve vrede met het rechtvaardigheidsgevoelen van den majoor; althans de handelwijze van Van Babel, dien hij nog, nota bene - door bijzondere connecties in Gelderland - een partij uitstekende hammen, à zeven stuivers de vijf ons, bezorgde, en gepasseerden zomer een fameuse mand met délicieuse meikersen had gezonden, Van Babel was en bleef een beau parleur, die enfin, geen knip voor den neus....

De majoor maakte een zeer afkeurende beweging met zijn linker knevel, en kneep het oog dicht dat er boven was: ‘Tu tu!’ viel hij in: ‘Die.. e e dinges,’ - de majoor scheen zijn naam niet te kunnen vatten - ‘wordt anders, naar 't geen ik somtijds vernam, zeer geroemd als rechtvaardig mensch en uitstekend ambtenaar. Maar mijn waarde Kranze;’ liet hij er spoedig op volgen, terwijl hij mijn vader vertrouwelijk op den arm klopte, en daarna opspringend, met echt militaire buiging een kopje thee aannam dat mijn moeder hem toereikte: ‘Teleurstellingen maken dikwijls ons oordeel gestreng. Is eenmaal de veldslag verloren, dan poetst een goed soldaat zijn wapens weer blank en zegt: morgen aan ons de victorie!’

Dat vond mijn moeder ook, want ze zei: ‘Ja zeker!’ en om te toonen dat ik - als de spil waar het gesprek om draaide, voor die gunstige wending of draaiing zeer dankbaar was, betuigde ik dat de majoor daar gelijk in had, en dat de soldaat daar ook gelijk aan had, en dat het zeker het allerbeste was.

In vaders eigen karakter verbaasde hij zich dat de majoor nog

[p. 217]

zonder een pijp zat, - de sigaren waren destijds nog zoo algemeen niet - en terwijl ik hem hielp om den gast van het noodige te voorzien, verzekerde hij dat het hem leed deed den majoor met zulk een onaangename familie-aangelegenheid te hebben ontvangen. ‘Brisons!’ was zijn voorstel; en de uitvoering: ‘Majoor, maar je vrouw? ik hoop toch wat beter?’

‘Och ja, hoe gaat het?’ vroeg mijn moeder.

Het antwoord was bevredigend, maar de majoor die met een zekere gejaagdheid den tabaksdamp door zijn zware knevels blies, scheen het ‘brisons’ niet te behagen, althans hij prevelde binnen 's monds eenige woorden; liet den kop van zijn gouwenaar op den arm van zijn leuningstoel rusten; greep de courant die mijn vader op den marmerplaat van den haard had gelegd; doorliep haastig het nieuwsblad, en met den vinger op een der berichten wijzend riep hij: ‘Een goed soldaat ziet

vooruit. Voorwaarts, marsch! Gisteren klop, heden victorie!’

Nog eer er tien minuten waren verlopen, verkeerden wij, dank zij de schier profétische woorden van den majoor, in een soort van hoopvolle opgewondenheid, die mijn vader voor den ganschen avond geheel zich zelf deed zijn, die mijn moeder zenuwachtig, en mij vermetel maakte. De goede moeder vreesde maar al te zeer dat Kwakkersdam een al te briljante plaats voor Jonas zou wezen, maar betuigde ook, dat zij 't niet wist; en deed tweemaal suiker in de kopjes, en een scheutje melk in den openstaanden trekpote. Mijn vader kwam tot de overtuiging dat de rechtvaardigheid toch den lande niet uit was, en terwijl hij Van Babel Van Babel liet, meende hij dat de majoor volkomen gelijk had: Jonas moest zoo spoedig mogelijk naar den Haag, en - maar dit laatste had de majoor niet gezegd - er ‘rondeman’ verklaren, dat Eldorp hem zoo goed als beloofd was, en hij alzoo aanspraak op Kwakkersdam had.

Jonas gevoelde zich sterk om - met terzijdestelling van alle timiditeit, de ‘oomes’ - zooals zijn vader de hooge ambtenaren of mannen van invloed betituleerde - zijn wensch krachtadig te gaan kenbaar maken; en, dewijl de majoor nog den raad gaf, om mijnheerre dinges toch niet voorbij te gaan, meende mijn vader dat ik hem even mijn compliment kon maken, maar - ‘aanhouden bij Van Koorse! dát is een nobele kerel; en de minister, Jonas, de minister, zieje, dát is de man, en dáar moet je zijn!’

Ofschoon het gesprek wel eens een andere wending nam, zoo kwam mijn sollicitatie-reize toch gedurig weder ter sprake.

Mijn moeder evenwel nam er weinig deel aan, want ze was met haar geheele ziel in mijn linnenkast; monsterde het aantal overhemden; bekeek de boordjes of ze wel stijf en glad waren; keek - immer met haar ‘verbeeldingsoog’ - onder een stapeltje zakdoeken of dáar mijn fijn baptisten dassen lagen, vreesachtig of ze ook geel

[p. 218]

van 't liggen waren geworden; beschouwde mijn zwart lakenschen rok of daar ook mogelijk een knoop aan ontbrak; fluisterde mij toe of mijn handschoenen ook getornd waren? en brak eenige oogenblikken later de raadgevingen van den majoor aan mijn vader af met den verslagen uitval: ‘Maar lieve, Jane heeft ons koffertje mee!’ Jane was een preutsch nichtje dat bij ons gelogeed, en, om heel wat aankoopjes te bergen, ons valies-koffertje ter leen had meegenomen.

‘Wel de reiszak!’ zei mijn vader.

‘Veel te klein!’ verzekerde mijn moeder: ‘Jonas moet toch behoorlijk....’

De majoor Hör was een reddende engel. De majoor had nog een aardig koffertje: oud, maar gemakkelijk ingericht; een koffertje dat hem tijdens de ‘ruzie’ gediend had; leelijk, weetje, en smerig van buiten; hij had er indertijd met schrijffinkt en den vinger tot penseel, nog: ‘Luitenant Hör’ op geklad: maar zieje, dat was niemendal; 't was een handig ding, twee zakken, één klep, geheime sluiting van binnen, en zijn laatste woorden waren: ‘'t Is tot je dienst, laat de meid het maar halen.’

En de meid werd om het koffertje naar de woning van den majoor gezonden; en toen de klepperman van één uur reeds voorbij kwam, stond ik naar mijn moeder te kijken, en zag - hoe zij zorgvuldig voor den aspirant-ontvanger van Kwakkersdam, het tiendaagsche veldtochtskoffertje van den luitenant Hör pakte, voor den aspirantontvanger die, hoe later het werd, ook hoe langer zoo meer tegen den volgenden dag, den dag in de residentie, begon op te zien, en reeds om half zes met de diligence moest vertrekken, wilde hij er voor zijne zaken tijdig genoeg aankomen.

II.

't Werd een onbegrijpelijke morgen; de luiken bleven gesloten, de lamp brandde even als des avonds, en het was koud terwijl het vuur in den haard lag te slapen. Mijn moeder - in een zeer sluik gewaad en met een vervaarlijke muts boven haar goedige oogen - zei, terwijl ze een blaker in haar hand hield: 'Goeje morgen!' Mijn vader die eenige minuten later, mede in een weinig geacheveerd toilet, de kamer binnentrad, geeuwde den gewonen wensch met zulk een rekking in het 'morgen', dat de morgen zelf er nog onbegrijpelijker door werd. De goede moeder, die gewoonlijk bij het ontbijt de thee zonder suiker schonk, dewijl ze dat frisscher vond, verviel

[p. 219]

in een uiterste van zoet dat zeer onbegrijpelijk was, en het oudbakken brood dat de plaats van versche broodjes verving, keek mij zoo droog en properig aan, dat ik er geen brok van nuttigen kon. - Mijn vader geeuwde gedurig, en al geeuwend kreeg ik nog de vermaning, om flink te wezen; onbeschroomd te spreken, en - 't geen hij in tegenwoordigheid van den majoor had achterwege gehouden - om aan Van Koorse maar eens 'rondeman' te vertellen, hoe indigne Van Babel met mij gehandeld had.

Een groot kwartier later zat ik in de diligence, en op het oogenblik dat de conducteur met de woorden: 'Luitenant Hör!' mijn koffertje op het gevaarte wipte, werd er een hoofd voor het portierraampje zichtbaar, een hoofd met een knevel, en klonk de vraag naar binnen:

'De jongeheer Kranse present?'

Op mijn bevestigend antwoord klonk het nogmaals:

'Om u te dienen mijnheer, en complement van den majoor, en hier was een brief, en of uwe de brief in den Haag wilt bezorgen?' Terzelfder tijd stak de spreker een brief binnen den wagen, en toen ik dien vatte, bespeurde ik, ondanks het zuinige licht 'twelk de logementslantaarn verspreidde, dat het hoofd met den knevel een poging aanwendde om, met de kin boven het portierraam, zich meer in mijn nabijheid te plaatsen, en klonk het iets zachter: 'Als uwe mij de vrijpostigheid niet kwalijk neemt, dan zou ik mijnheer wel willen verzoeken - als oppasser van den majoor, om u te dienen, en daar ik zooveel als een oude moeder in den Haag heb, en een zuster, ziet u, die ziek ligt - dat uwe de vriendschap woudt hebben om - ook een brief van mij, weet u, met twee koepontjes van één zevenen dertig en 'en half d'r in, voor de ouwe ziel, mee te nemen; in 't Achterom twee deuren voorbij den spekslager Za.'

'Vooruit! Op zij kameraad!' riep de conducteur, en terwijl het hoofd ijlings terug week zonder den naam te voleinden, verscheen er onder het eerste geschok en gerommel van de langzaam voortrollende diligence, een hand binnen het portierraam, een hand die een brief omhoog hield: 'Hier is ie, om u te dienen. Eigenhandig!' riep de oppasser wiens politiemuts met den wagen gelijken gang hield; en nadat ik met een: 'Jawel!' den brief had gegrepen, en de hand was verdwenen, trok een Duitscher die aan mijn linkerzijde en naast het portier zat, het raampje haastig naar boven, want - 'Es war kalt.'

Nadat ik de beide brieven zorgvuldig in mijn jaszak had geborgen, vernam ik van een heer die aan mijn rechterzij was gezeten, dat die soldaat een goed hart moest hebben, ofschoon men nooit naar 't uitwendige oordeelen kon; dat het reizen met den nachtwagen, vooral in den winter, niemendal plezierig, maar, wanneer men

[p. 220]

ergens wezen moest, recht aangenaam was; dat hij een zeer bloeiende zaak in Utrecht had, ofschoon hij gaarne bekende, dat de tijden slap waren en er, door de concurrentie - met een zucht - ook al weinig te verdienen viel; dat hij al verder een vrouw en zes allerliefste dochters t'huis had, die ontzaglijk aan elkaar geattacheerd waren, doch, waarvan de jongste - hij zei dit heel zachtjes - zeer tegen den zin der familie een liaison met een mediocren broodbakker had, en tot ontzettend verdriet van hem, zijn vrouw en de vijf andere zusters, een huwelijk met dien man wilde doorzetten, terwijl de moeder - zijn vrouw - en de twee oudste meisjes er zich eigenlijk niet sterk genoeg tégen verklaarden, 't geen somtijds tot onaangename scènes aanleiding gaf. Ten slotte vernam ik nog, dat de heer nooit van huis ging, maar, wanneer hij met de diligence reisde, steeds

op den bok zat. Indien ik mij niet bedrieg dan vernam ik nog bovendien, dat de heer in een nachtwagen altijd sliep alsof hij in zijn bed lag, doch een aangenaam discours, zoo als wij hadden, - ik soesde zoo nu en dan een ja of een o - verreweg préféreerde.

Hoe lang het aangename discours met den extra consequenten reismakker geduurd heeft, weet ik niet. Toen ik wakker werd begon de morgen reeds aan te breken, en zag ik het gele lies - dat zich uit een bevrozen sloot bezijden den straatweg verhief - door den morgenwind bewogen, heen en weder wuiven. Dunne naakte boompjes schenen ons voorbij te snellen. Zoover mijn oogen reikten zag ik veldijs; aan den horizon een donkerblauwe streep waaruit de spits van een kerktorentje stak, en achter die spits een roode streep, en een gele, en een die mijn moeder pensée zou genoemd hebben. Op die plaats werd de zon verwacht.

En al verder rijdende heb ik de zon zien opgaan. 't Is zelfs in den winter een mooi gezicht, maar - 't liet mij in dien morgen zoo koud als het veldijs. Eenige oogenblikken later zag ik den heer - die eigenlijk in zijn bed lag - of beter - die op den bok zat, een grauw papier uit den zak van zijn kraagjas te voorschijn halen, en een der kadetten met ham die er in geperst zaten, met een verwonderlijke vlugheid nuttigen, terwijl hij al smekkend betuigde: nooit te ontbijten, maar een attentie van zijn lieve jongste niet ongewaardeerd te willen laten. Eenige minuten later zag ik aan zijn zijde het portierglas naar omlaag gaan en een leeg papier naar buiten fladderen.

Dat alles zag ik, en nog veel meer, ofschoon ik met geheel andere zaken vervuld was en een gevoel had alsof mij 't hart gedurig naar boven in de keel kroop: Bij den minister moest ik ter audiëntie gaan! Den hoofdinspecteur Van Babel, op wien mijn vader zoo vergramd was, moest ik - om niemand te passeeren - over mijn belangen gaan spreken. Den referendaris Van Koorse zou ik 'rondeman' moeten vertellen hoe indigne die Van Babel met mij gehandeld

[p. 221]

had, en, gedurig doorliep een koude rilling mijn leden. - Maar immers ik was man; ik wenschte een positie in de maatschappij. Ik zou.... ik moest! Ja, die kinderachtige timiditeit moest ik overwinnen, en - dan ging mijn hart weer poppeldepop naar boven of naar omlaag, ik weet het zelf niet; 't was een goede afleiding dat ik ten laatste de kramp in mijn rechterbeen kreeg.

Nadat wij in dorpen en steden eenige malen gepleisterd hadden, bij welke gelegenheden mijn rechter buurman telkens een klein beetje cognac met suiker tegen de morgenkou had genomen, ofschoon hij beweerde dat sterke drank de kanker der maatschappij was, reden wij ongeveer ten tien uren in den voormiddag het vorstelijk 's Gravenhage binnen, de stad die mij toescheen slechts één groot Ministerie van Financiën te zijn, en die - ofschoon volgens veler bewering zeer luchtig gebouwd - mij een ontzettenden indruk van het tegenovergestelde gaf. 't Was letterlijk alsof de geheele stad mij tegen de borst drukte; maar toch bracht ik een ja uit, toen de Duitscher zei, terwijl hij met het beknabbelde mondstuk van zijn enorme pijp tegen het portierglas tikte: 'Hübsches Ding d'n Haag!'

Wij hielden ergens stil; stapten uit, en weinige minuten later had een persoon met een innemend fielterig voorkomen, mijn koffertje reeds op den schouder, om mij naar het logement te brengen 't welk mijn vader mij had aanbevolen.

't Was een benauwd oogenblik - en wat zouden er dien dag nog een aantal zulke oogenblikken volgen - toen mijn cicerone met een: 'Hê, hê, daar is wicht an!' mijn koffertje in het voorportaal van een knap logement had neergezet, en een toeschietende kellner, na er vluchtig een blik op geworpen te hebben, met zeer veel strijkages 'den luitenant' welkom heette, en informeerde of de luitenant een kamer verlangde, en verder onderstelde dat de luitenant het wel koud zou hebben, maar tevens verzekerde dat de luitenant een lekkere kachel in de zaal zou vinden, waarna hij verzocht of de luitenant bleefde binnen te gaan? 't Is zeer wel mogelijk dat ik vuurrood zag toen ik in de zaal wilde stappen, maar, was ik het niet, dan ben ik het zeker geworden, toen de drager van mijn koffertje mij even op den arm tikte en mij, met een overgehaalde schoeljesbeleefdheid aan het 'dragen, assieblief, van 's luitenants bagasie' herinnerde. Niet zonder eenige verwarring haalde ik mijn beurs te voorschijn; verschoof een der ringen en - rinkeldeking, daar rolde een groot deel van den inhoud dier welgevulde beurszijde door de marmeren gang, langs, onder, en achter koffers en

kisten: guldens, pietjes, zeeuwen, dertiendehalfjes, dubbeltjes, ik weet al niet wat. Vooral de vriendelijke man met het innemende boevengezicht, was mij recht behulpzaam in het opzoeken van de geldstukken. Ook de kellner hielp, en toen ik ten laatste het mijne terug had, boog

[p. 222]

de cicerone, bij het ontvangen van een dertiendehalf, zoo aller-vriendelijkst, dat een oogenblik het onkristelijke vermoeden bij mij oprees, of er ook van de gevallen geldstukken in zijn zak konden geraakt zijn. Nietwaar, een stuivertje kan wonderlijk rollen. Later heb ik mij niet kunnen herinneren waaraan ik vier en dertig stuivers, die te kort kwamen, besteed had.

Was er ook vóór mijn vertrek een weinig ijdelheid in 't spel geweest, die mij gaarne met een koffertje op reis deed gaan waardoor men mij voor een jong officier zou aanzien; of had ik gehoopt in dien titel voor mijn beschroomdheid wat steun te zullen vinden, nu inderdaad verwenschte ik de roekeloosheid die mij in een onuitstaanbare positie deed geraken, en mij, die altijd een vijand van logen geweest was, tot een groven leugenaar maakte.

‘Ligt de luitenant misschien te Z. in garnizoen?’ vroegde de kellner nadat hij mij, op zijn aanraden, een kop koffie voor de kou, had overhandigd.

‘Ja, ja juist!’ Ik brandde mij aan de koffie.

‘Dat moet een plezierige plaats zijn.’

‘Ja, o ja, heel plezierig.’

‘U kent er zeker den luitenant van Wittestelt?’

‘N... nee!’

‘Hé, kent u die niet?’

‘O ja, jawel.’ Ik blaasde van geweld in mijn koffie.

‘Een beste jongen, 't is nog een schoolkameraad van me; hij logeert hier altijd als ie in den Haag komt.’ - Met een bedenkelijk gezicht: ‘En schuine schaats gereden!’

‘Watblief!’

‘Dat geval met zijn chef. Och hoe heet hij.... Och!?’

‘Ja ja!’ - pfff!

‘Zie! ik zou hem honderdmaal noemen; de kolonel Van Ge, Van Gep, Van... wat drommel! U weet toch luitenant.....?’

Terwijl ik zeer warme koffie slokte, stemde ik toe: ‘Een leelijk geval, ja ja, dat is het!’

Belangstellende oogen van den kellner met de vraag: ‘Enne..... hoe zal dat afloopen luitenant?’

Ik slokte weer; kneep de oogen dicht, en zei: ‘Beroerd!’ Dat leelijke woord scheen mij in die dagen zeer eigen te zijn, maar inderdaad het drukte geheel en al uit wat ik dacht en gevoelde.

‘Zoo.... Toch niette....?’ vroeg de kellner weder en trok daarbij een vervaarlijk gezicht.

Ik heb toen in de schromelijkste confusie een bevestigend antwoord gegeven, doch brandde terzelfder tijd mijn tong zoodanig aan den gloeienden drank, dat ik een pijnlijken kreet niet weerhouden kon, en mijn gestrafte tong tusschen de lippen drukte.

De kellner die voorzeker onder alle standen der maatschappij zijn

[p. 223]

vrienden had, moet ongetwijfeld op zeer goeden voet met een courantier hebben gestaan, althans den volgenden avond las men in een der nieuwsbladen:

‘Wij vernemen van goederhand, dat de luitenant W. door den krijgsraad te Z. wegens insubordinatie tot de straffe des doods is veroordeeld.’

Die zaak had mij wellicht de grootste onaangenaamheden kunnen veroorzaken, zoo niet een volgend nommer van het nieuwsblad vermeld had:

‘Van een geachte zijde wordt ons gemeld, dat het bericht omtrent de veroordeeling van den luitenant W. ten eenenmale onwaar en van allen grond ontbloot is.’

Eenige minuten na het gesprek met den kellner, bevond ik mij, met het noodlottige Hör-koffertje, op een koud naargeestig kamertje dat zijn licht, van het portaal door een raampje boven de deur ontving, en bovendien een groot luik in den zolder had. Ondanks mijn titel of rang scheen men mij niet voor ‘vol’ te hebben aangezien, en ongetwijfeld zou ik mij daarover zeer verontwaardigd

betoond en een beter verblijf - zelfs in mijn qualiteit van solliciteerend surnumerair - gevraagd hebben, indien ik mij niet tegenover een vreemde wereld, nog verzwaaard door de valsche positie waarin ik geraakt was, zoo zwak als een kind had gevoeld, en al mijn krachten verzamelen moest voor den tocht - den tocht naar het Ministerie van Financiën.

Hoeveel tijd ik aan mijn kleeding besteed heb, weet ik niet, want ik had iets beverigs, en mijn vingers, stijf van de koude, konden met den strik in den witten das niet terecht, en mijn haar zat zoo mal, en er sprong een knoopje van mijn overhemd, en mijn boordjes schoven gedurig naar boven. Inderdaad, onder dit alles kreeg ik sterke aanvechtingen om de reis naar het Ministerie in den steek te laten, en straks naar mijn woonplaats terug te keeren. Maar gelukkig, zoo dwaas was ik niet. Ten half twaalf uren ongeveer, sloop ik heel zachtjes naar beneden, en had het voorrecht om, zonder mijn natuurlijken vijand - den kellner - te ontmoeten, buiten het hôtél en op straat te geraken. Volgens een zeer duidelijke explicatie van mijn vader, vond ik gemakkelijk den weg naar het bedoelde Ministerie, en ofschoon ik schier verstijfd was van koude, zoo verheugde ik mij toch eenigszins in den zeer fellen Noordoostenwind, die gedurig dikke stofwolken opjoeg, en mij alzoo aan de blikken der voorbijgangers onttrok.

En - met een vrijmoedigheids-schok, die in mijn hoofd zijn oorsprong had genomen, trad ik het Ministerie binnen.

Een sluik, onverschillig persoon, die mij in de deur voorbijging, groette ik al aanstonds met veel beleefdheid: Man van invloed!

[p. 224]

Na eenige oogenblikken in het voorportaal getoefd te hebben, ontwaarde ik weder een persoon met een ernstig en zeer diependenkend voorkomen, en toen ik hem, met den hoed in de hand en uitermate vriendelijk, had bericht dat ik gekomen was om bij den minister ter audiëntie te gaan, en verder mijn opwachting bij de heeren Van Koorse en Van Babel te maken, toen draaide de ernstige persoon zich om; maakte een wenkende beweging met zijn diependenkend hoofd; geleidde mij, terwijl ik aarzelend volgde, naar een klein kamertje, en wees met den vinger op twee zeer deftige personen die groote plakraten op de borst hadden, en bij een kachel die rondom gloeiend stond, zaten te dammen.

Alweder hield ik mijn hoed in de hand, want, ofschoon ik bespeurde dat die heeren boden waren, zoo waren het toch geen gewone - maar boden van een minister! Mannen van invloed! Ja ze hadden mij gezien, en waarschijnlijk ook de herhaling van mijn verzoek vernomen, doch, een hunner die erg rood zag 'sloeg dam' en de ander die ook rood zag zei: 'weerlichs!'

Ik waagde een: 'Zou u zoo goed willen zijn....?' waarop de damslager zich omwendde en vroeg: 'Wat wou u?'

Ternauwernood had de man die vraag geuit, of achter mij klonk het krachtig: 'Bode, wil-je meneer De Keele eens vragen of ik hem spreken kan? Van Haaf!'

De 'weerlichsche' bode was al aanstonds opgestaan; knikte zeer dienstvaardig, en verzocht mijnheer Van Haaf, als je blief, maar eens mee te komen.

Terwijl ik die beiden zag verdwijnen, wreef zich de damslager met voldoening de handen, en vroegde, terwijl hij in de gloeiende kachel ging poken: 'U wenscht meneer?'

Ten derde male gaf ik mijn verlangen, ofschoon volgens het zooeven genoten voorbeeld, dezen keer wat minder ootmoedig te kennen, en vernam dan ook van den damslager, dat ie 'z'n beenen maar eens zou opnemen en mij terecht helpen.' Onder 't voortgaan vroeg hij: 'Zeker solleciteeren, niewaar?'

'Jawel.'

'Ontvangersbaantje.... bij de belastings?'

'Ja juist.'

'Slecht aankomen aan. Veel liefhebbers!' Met minachting: 'Schrijven, lezen, rekenen, daar ga je!'

Na eenig zwijgen al voortgaande: 'Je ziet hier wat ezels! Allemachtig!'

Wat ik gevoelde weet ik zelf niet, maar wat ik zág; ik zag slechts terwijl ik volgde, een paar lange ooren uit stekelig haar te voorschijn komen, benevens een witte das, en verder een lap laken, dat

alles gedragen door een stel luie beenen.

De billijkheid eischt de verklaring, dat ik na dien dag nooit weer zulk een impertinenten bode ontmoet heb.

[p. 225]

Twee jaren later prikte zijn mooie lus op de borst van een vriendelijk man die voortdurend bemoedigend glimlachte, bij ieder woord een soort van buiging maakte, en steeds met den gezwinden pas door de gangen liep.

III.

Geen tien minuten later ademde ik vrijer. Ik bevond mij weder in den Noordoostenwind. De heeren Van Koorse en Van Babel kon ik eerst later spreken dewijl ze juist in besogne waren. Met bevende hand had ik mij ingeschreven voor de ministerieele audiëntie, die eerst ten twee uren een aanvang nam. Een oud en deftig heer, dien ik toch inderdaad voor een zeer invloedrijk persoon hield, had mij zeer goedig en beschermend aangeraden, om maar een uurtje te gaan wandelen, want weetje, dat de heeren eigenlijk koffie dronken. Die omstandigheid kwam mij zeer alledaags voor, en werkte alzoo bemoedigend. Ja, ofschoon ik nog slechts het voorportaal van 't heiligdom betreden, en met zijn dienaren van den nederigsten rang had kennis gemaakt, zoo gevoelde ik toch dat de eerste schrede gedaan, en mijn gemoed eenigszins verlicht was. 't Werd mij mogelijk een oogenblik aan iets anders dan aan de heeren van 't Ministerie te denken, en - met ontsteltenis dacht ik eensklaps aan de beide brieven die mij bij de afreize ter bezorging waren ter hand gesteld. - En waar waren ze? Ja, in den zak van mijn jas dien ik in 't logement voor den rok had verwisseld. Ik moest ze halen en, zou ze bezorgen.

Mijn natuurlijke vijand, de kellner, trad mij, tot mijn ontsteltenis, alweder in de gang tegemoet, en informeerde belangstellend: of de luitenant iets vergeten had, en of de luitenant ook aan de table d'hôte zou dineeren; half vijf?

Die vent met zijn ge-luitenant maakte mij telkens zoo verlegen als een kind. Neen, ja, - ik had iets vergeten, en terwijl ik haastig de trap beklom, gaf ik, bij het wanhopige denkbeeld om onder het bestier van dien éene, misschien nog een veertigtal andere vijanden te bekomen, de schuldige verklaring: dat ik een invitatie had en niet aan de table d'hôte dineeren zou. Op mijn hokje gekomen, bezag ik voor 't eerst de adressen der beide schier vergeten brieven. Dat van den één luidde:

Den WelEdelGestrengen Heer Mr. J. Riepoel, Noord-Einde te 's Hage.

[p. 226]

Dat van den tweede:

Aan juffrou Willempie Weekestrooi in het agterom twee deuren bezeije de Spekslaager Zakers op kamers woonagtig tot Schravehaage vranco.

Zonder dralen besloot ik tot de bezorging der epistels. Die aan het eerste adres - als zijnde van den majoor - moest voorgaan, en zonder verder oponthoud geraakte ik weder in den kouden wind, en zocht, en vraagde, en vroeg nog eens, en vond ten laatste de woning van Mr. J. Riepoel, waar ik aanbelde en met een: 'Compliment van den majoor Hör!' den brief overhandigde aan een dienstbode die den winter in de wangen had.

Rechts-om-keert! Nu den tweede. - Maar 't Achterom...? Er lag zoo iets raars in dien naam.

Wanneer ik het waagde iemand staande te houden teneinde hem naar die buurt te vragen, dan aarzelde ik er den naam van te noemen. Eindelijk bevond ik mij in een krom nauw straatje, doch, wat ik ook zocht, de spekslager Zakers was nergens te vinden. De stads torenklok sloeg één. 't Was alsof mij met dien slag de gansche toren op de borst viel. Het uur was verstreken. Met het voornemen om mijn onderzoek naar de woning van juffrouw Weekestrooi tot later uit te stellen, begaf ik mij nogmaals - ik geloof langs een grooten omweg - naar het meer genoemde Ministerie, om nu toch zeker bij de hooge heeren te worden toegelaten. Maar, 't hart kroop mij alweer in de keel. Ter afleiding deed ik mijn best om mij een aardigheid te binnen te brengen; 't gelukte niet, en,

op mijn weg vond ik er ook geen. Ik poogde bij het naderen van mijn doel - alweder tot afleiding - den vorm van het gebouw in mijn geheugen te prenten, telde de vensters, één twee drie, doch, achter het eene vermoedde ik al aanstonds den heer Van Babel, ginds Van Koorse en iets verder den minister in eigen persoon. Gelukkig daar hoorde ik duidelijk de stem van mijn vader die mij, even als in den morgen - 't scheen mij toe alsof het al drie dagen geleden was - al geeuwend vermaande om flink te wezen en onbeschoemd te spreken. Flink dan Jonas! en - binnen gestapt, groette ik vluchtig den portier die mij veel minder gewichtig toescheen dan een paar uur geleden; vond de boden nog rooder bij een insgelijks nog gloeiender kachel - de beide personen met gezwollen oogleden van de hitte, terwijl ze achterovergeleund in hun zetels - waarvan de voorpooten opgewipt en de leuning tegen den wand rustten - zaten te suizen en knikkebollen.

Men herkende mij niet, althans.... O ja, jawel. Ik moest bij de heeren Van Koorse en Van Babel wezen, niewaar? Naam? - Kranse. - Ja juist! Misschien zou 't nu lukken, en, de roode kool die mij weer voorging, vond het vervoerd koud in de gang, en schoof een kamer in, en kwam terug, en zei schouderophalend: 'Nog niet te spreken.' Een andere deur binnengegaan, kwam hij

[p. 227]

even spoedig met dezelfde boodschap terug. Ik moest maar wachten, en hij ging.

Daar stond ik, doch, slechts weinige seconden mochten er verlopen zijn, toen uit de eerste kamer een eenvoudig mannetje met veel achterwaartsche strijkages naar buiten trad, en, mij ontwarend, met een pieperig stemmetje vraagde: Hi hi, of ik mijnheer Kranse soms was.... en of ik dan maar naar binnen wou gaan; hi hi. - Ik zei: 'O!' en wist niet recht.... en bedankte mijnheer, en greep naar mijn kuif, en wilde mijn overjas uittrekken, en - maar het mannetje had de deur reeds geopend, en, ik trad binnen.

Flink Jonas! ferm! rondeman! geeuwde mijn vader. Ja, ik was dan ook geen kind meer: rondeman! Aan een breede schrijftafel zat een heer met een inderdaad zeer innemend en welwillend voorkomen. Toen ik met een buiging op hem toetrad, stond hij even op, wees naar een stoel die niet ver van den zijne stond, en zei beleefd: 'Hoe vaart u menheer Kranse? Neem plaats.'

'Dank u zijn Ex.... mijnheer! Hoe vaart u?' bracht ik uit, en ging zitten, nadat Zijn Edele insgelijks had plaats genomen.

'Uw verlangen was....?' hernam de heer met de meeste vriendelijkheid.

- Flink Jonas, ferm! fluisterde mijn vader.

'Zooals mijnheer weten zal, ben ik zeven jaren bij 't vak;' ving ik aarzelend aan, - een knikken bewees mij dat zulks bekend was - 'voor eenigen tijd heb ik een request ingediend om als ontvanger te Eldorp benoemd te mogen worden.' - Dat knikken was aanmoedigend. - 'Vader is destijds in den Haag geweest, en heeft toen zoo goed als de toezegging gekregen dat ik, weet u, die plaats zou bekomen. Nu is het....'

'Van wien kreeg menheer uw vader die toezegging, menheer Kranse?'

Door die woorden in de rede gevallen, hield ik even op; aarzelde weder, maar zei ten laatste: 'Ja mijnheer, om u de waarheid te zeggen: mijnheer Van Babel, weet u.... die....' Een verbaasde blik trof mij, en de uitroep er bij: 'Van Babel! wát zeg je?'

'Om u te dienen, mijnheer!' - rondeman Jonas! - 'mijn vader was er recht blij om, en ik niet minder; maar, nu leest mijn vader gisteren avond de courant, en ziet dat die mooie belofte heel slecht is gehouden, en dat - om u de waarheid te zeggen, dat....'

'Watblief?' riep de vriendelijke hoofdbatenaar eenigszins onvriendelijk hard.

'Dat Eldorp, ziet u, aan een ander is gegeven; aan een ander.... die.... e e!'

'Wát die? Ik verzoek je duidelijk te spreken menheer!' viel de heer Van Koorse mij weder eenigszins schrikverwekkend in de rede.

[p. 228]

Toe dan! 'Ja mijnheer, iemand die eigenlijk een neefje van den heer Van Babel is, en mijn vader zei dat ik zulks aan U maar eens openhartig moest vertellen, en vragen of U het goedkeurde dat er zóo de neefjes ten koste van anderen werden ingedraaid!'

De heer Van Koorse moest ongetwijfeld door zijn vele bezigheden afgeleid, onbekend met het

schandaal zijn gebleven, althans verrassing en verontwaardiging waren op zijn gelaat te lezen. Een: ‘Wat donder!’ trof mijne ooren, en daarop een haastig: ‘Verder verder! - Niets meer?’ ‘Om u te dienen, jawel mijnheer Van Koorse;’ hernam ik, en de warmte zijner verontwaardiging schraagde mijn zoo dikwijls wankelende vrijmoedigheid: ‘jawel, nu was het mijn beleefd en dringend verzoek, of U wel de goedheid woudt hebben om mijn sollicitatie naar de vacante ontvangerspost te Kwakkersdam met Uwe....’

‘t Is wel! 't is goed!’ viel de heer Van Koorse mij met eenigszins bulderende stem in de rede: ‘t Is wel, u kunt gaan.’

Dat haastig besluit deed mij inderdaad ontstellen. Even haastig stond ik op, en terwijl ik met een: ‘Uw dienaar mijnheer,’ den stoel waarop ik gezeten had, tegen den muur wilde zetten, klonk mij het bevel: ‘Laat dien stoel STAAN menheer!’ zoo donderend in de ooren, dat ik geheel bedwelmd aan den last gehoorzaamde en, ik weet niet met welke linksche buiging, de kamer verliet.

Phu! dat was benauwend geweest, en den hemel zij dank! ik stond weer in de gang. Doch, terwijl ik mij het klamme zweet van het gloeiende voorhoofd wischte, daar viel mij eensklaps een beklemmdheid op de borst zooals ik die vóór noch na dien stond gekend heb. Mijn aangezicht werd als purper; ik beefde letterlijk van het hoofd tot de voeten. De vriendelijkheid van den heer Van Koorse, die zoo bovenmate crescendo in woede verkeerd was.... 't zou... 't kon - 't was alsof de beide muren mij naderden en dreigden plat te drukken - 't kon wel wezen dat hij.... dat ik den verkeerde..... Groote goedheid, welk een oogenblik! Daar klonk het van terzij in mijn ooren: ‘Meneer Van Babel gesproken....? Nú wou je Van Koorse niewaar?’

't Was de damslager die juist met eenige ‘stukken’ voorbij dreutelde. Maar ik - ik wou niets! niemendal! Ja toch, voorthollen; hoofdambtenaren, ministers alles in den steek laten. Vernietigd! Ellendig!

‘Was... was dát mijnheer Van Babel?’ stotterde ik, terwijl mijn vinger naar de deur wees waardoor ik zoo even in de gang was gekomen.

‘Wis en zeker; wie anders?’ klonk het bescheid.

Mijn rampzalig vermoeden was zekerheid geworden; ik had een hoofdambtenaar in het aangezicht geslagen; onwetend, onwillens. Alle moed, alle hoop was verdwenen. Voort! voort! - Toen ik

[p. 229]

mij weder in den Noordoostenwind bevond, geloof ik dat mij tranen van spijt en schaamte in de oogen stonden. Gelukkig dat de vijvers bevroren waren, want anders... nochtans 't zou toch wat erg koud zijn geweest!

IV.

Het vaste denkbeeld waarin ik den geheelen dag had verkeerd, te weten, dat ik het eerst den Heer Van Koorse zou spreken, tot wien ik, op vaders bevel, die fatale beschuldiging tegen Van Babel moest inbrengen, - een beschuldiging waartegen ik gestadig met mijn schroomvalligheid had te strijden gehad, - dat vaste denkbeeld, gevoegd bij het onvoorbereide van mijn toelating bij den hoofdambtenaar, kon mijn onvoorzichtigheid voor mij zelven zoo niet verschoonbaar dan toch begrijpelijk maken. Hoe 't zij, ik voelde mij zóo diep ongelukkig alsof ik de schuld van een moordenaar droeg, en liep - hoe en wáar dat weet ik niet, - een uur, misschien nog langer, totdat ik ten laatste waarschijnlijk door den kouden wind een weinig bekoeld, nog iets anders dan mijn schande begon te gevoelen: iets wee's, iets raars, iets hols, enfin iets zeer verklaarbaars, wanneer men bedenkt dat ik dien geheelen vermoeienden dag niets anders dan, vóór mijn afreize, een kopje thee met suiker, en later een kop zeer heete koffie geslikt had. In mijn omstandigheden naar het logement terug te keeren, zou een al te vermetele daad zijn geweest; neen, zoo nu en dan waagde ik het mijn oogen naar de winkels op te slaan, en, ontwaarde ik ergens een aangesneden ham, een brood, een stapel gedroogde appels, ja zelfs een roomtaartje achter de glazen, dan, ja waarlijk dan vergat ik voor een oogenblik mijnheer Van Babel; het geheele Ministerie; mijn schande, en gevoelde slechts honger, een akeligen honger, maar liep toch en liep al verder.

Ik weet wel dat ik eenigen tijd later in een klein winkeltje op een bankje heb gezeten; dat een goedge vrouw, met ijselijk magere bloote armen, mij azijn met water onder den neus hield; dat er een aantal kinderen met nieuwsgierige gezichten om ons heen stonden; dat de vrouw gedurig: 'Wel heere m'n tijd! die stakker!' zuchtte, en dat het er erg naar kaarsen en stokvisch rook. Voorts, dat ik in een donker kamertje aan een tafel heb gezeten, en dat dezelfde kinderen er weer om heen stonden te gluren; dat de vrouw met de magere armen zei: 'Toe maar, de stumper!' en dat ik, met onbe-

[p. 230]

grijpelijke graagte, een roggebroods boterham met schijfjes gerookte worst at.

Indien ik mij wel herinner, dan heb ik, tot ontzettende verbazing van de vrouw die nu gedurig: 'Wel heb ie z'n leven!' riep, en - op gevaar af van door de kinderen benijd te worden - twee zulke boterhammen genuttigd, totdat ik ten laatste van alles een helder begrip kreeg, en ijselijk verlegen naar de magere armen en naar de glurende kinderen zag, en zeide, dat ik zeker een beetje flauw was geweest, en vriendelijk bedankte, en vraagde hoeveel ik wel in de juffrouws schuld was. 'Lieve hemel! niemendal;' was het antwoord: 'Heere beware! niemendal! als ik maar eerder begrepen had wat je mankeerde. Stakker! Nee niemendal; wil ik reis veronderstellen dat mij of m'n kinders zoo iets overkwam, dan zou je me óók helpen. Heb je nog honger?'

'Dankje juffrouw, waarlijk dankje; 't was zoozeer geen honger, 't was meer zoo'n.... flauwte of....' en terwijl ik zelf niet wist wát ik er van denken en maken moest, vervolgde ik terwijl ik naar mijn beurs zocht: 'Maar voor de kinders juffrouw, ik ben u zeer dankbaar.'

'Ja dát is ies anders;' hernam zij met een verheerlijkten blik op haar kroost: 'Als het dan, zal ik reis veronderstellen, eens 'en dubbeltje of zoo voor Jannebaas was; hê Jannebaas. Hij het 'en zakduitje in de spaarbank, weet u.'

'Hê moeder voor mij ook! En ik ook! En Lies ook!' klonken eenige stemmen. Maar de moeder: 'Stil Liesje, stil jongens; da's hebbig; niet vragen.'

Maar de kinders lieten zich niet afschrikken, en maalden: 'Och toe maar.' Jannebaas zette zich met de handen op den rug in postuur, en sloeg in de blijdeste verwachting mijn bewegingen gade. En - ik kon de beurs niet vinden; ik had het warmer dan op den warmsten Juli-dag; al die oogen op mij gericht, en - de beurs was er niet; niet in dezen, niet in dien, niet in den rok, niet in den overjaszak! 'Hij hét niks!' zei Jannebaas.

'Stil kind!' sprak de moeder zachtjes; en luide tot mij: 'Zou de jongeheer zijn beurs hebben verloren? Wel hemelsche goedheid! Heb ie z'n leven! - Voor Jannebaas laat anders maar zitten.' Mijn positie was alweder niet benijdenswaard; het eenige wat ik in al mijn zakken gevonden had, was de brief aan juffrouw Weekestrooi. Intusschen begreep ik spoedig dat ik, bij mijn verkleeding

voor de ministerieele audientie, den inhoud der zakken er in moest hebben gelaten, en de beurs zich alzoo binnen mijn hôtél in veiligheid bevond. Hoewel dit op zich zelf zeer geruststellend was, zoo vermeerderde de omstandigheid dat mijn horloge almede in

[p. 231]

het uitgetrokken vest was gebleven, niet weinig het nare van mijn toestand. Ik verbeeldde mij dat al die kinderen den kalen heer met de meeste minachting beschouwden, den heer die geen cent, zelfs geen horloge op zak, en van moeder had te eten gehad!

‘Dan heb ikke nog meer!’ zei Jannebaas met een vies gezicht: ‘wel zestien stuivers!’

Gelukkig dat de goede vrouw gaarne de waarheid geloofde die ik haar aanstonds verhaalde; zich ten volle vergenoegde met mijn hartelijke dankbetuiging; glimlachend de verzekering aannam, dat ik haar, eer ik de stad verliet, iets voor de kinderen hoopte te geven, en mij eindelijk bij het verlaten der woning, terwijl ze haar mageren arm vlak langs mijn neus, en den wijsvinger op een huisje schuin tegenover ons richtte, de verzekering gaf: wel te weten dat dáár de spekslager Zakers woonde, en wel te meenen dat twee deuren verder een oude weduwvrouw met haar dochter 'en kamer had, maar - dat ze anders ‘voor de vaste waarheid niet zeggen kon dat 't Wagestrooi was.’ Ik heb wel twintigmaal: dank u, o dank u, gezegd, en ontelbare malen den hoed afgenomen.

De kleine woning die ik weldra betrad, behoorde aan een uitdrager. Reeds op den drempel en in het kleine voorhuis, troffen mij een menigte voorwerpen die zulks getuigden.

Een oude kinderstoel gaapte mij allerakeligst tegen, doch, hoewel eenigszins geraakt, verhief ik mij boven de aanmatiging van dat meubel, en, op gevaar af van wederkeerig eenig broos glaswerk of porselein te beleedigen, stapte ik dit alles voorbij, en regelrecht op een zeer tonachtige juffrouw toe, die mij insgelijks ofschoon padsgewijze naderde; die zeer veel goud aan haar lichaam, en dito kleurig lint op haar muts had. De juffrouw was uitermate vriendelijk, en vraagde met eenigszins Israëlitisch accent: Wat mijnheer verlangde, en of mijnheer maar binnen wou gaan, met de verzekering: dat het een erge boel, en de zaak eigenlijk te uitgebreid voor de lekaliteit was; dat haar man een grooter huis wou koopen op 'en hoogere standasie, maar dat hij nu uit en met twee rooje freweel kamizoolen naar de Kneuterdijk was voor 'en bal maskee, en....

Ik waagde het de dikke dame in de rede te vallen, en haar te zeggen, dat ik tot mijn leedwezen niets noodig had, maar juffrouw Weekestrooi wenschte te spreken die hier op kamers moest wonen.

Het: ‘zoo!’ dat mij in de ooren klonk, scheen uit een gansch ander orgaan te komen, en evenzoo de uitval: ‘voorZICHTig! voorZICHTig!!’ terwijl de dame haar koolzwarte oogen op mijn elleboog richtte, en tevens op een toilet waarvan de spiegel uitermate verweerd was en mijn aangezicht zeer bleek en geknepen teruggaf.

Ik wás voorzichtig: en vroeg of de oude juffrouw te huis was.

De verzekering van de dame dat ze die menschen niet aan

[p. 232]

d'r neus had hangen, was geheel overeenkomstig de waarheid, zoodat ik geen geloof mocht weigeren aan de volgende verklaring: dat het geloop niet ophield, en dat dáár een trap was, waarna zij weder padsgewijze in de donkere gang verdween.

't Was uitermate donker op die trap, en bij 't beklimmen ondervond ik dat ze bijzonder steil en smal, en uitgesleten bovendien was. Op een portaaltje gekomen, waar 't even donker bleef, h'mde ik eenige malen. Geen de minste beweging vernemend, h'mde ik iets sterker; doch, dewijl deze poging even vruchteloos bleef, verstoutte ik mij, na verloop van eenige seconden, zachtjes aan een deur te tikken, die - door een licht streepje op den vloer, was merkbaar geworden.

‘Entrez!’ klonk een enorme stem die bezwaarlijk aan de oude weduwe kon toebehooren. Ik aarzelde, doch opende de deur, en ontwaarde in een klein en zonderling met allerlei platen en prentjes behangen vertrekje, een mager en zeer nonchalant gekleed heer, die een laag voorhoofd, een bruin geelachtige gelaatskleur en een buitengewoon grooten mond had.

‘Neem mij niet kwalijk mijnheer, maar ik dacht dat juffrouw Weekestrooi hier woonde;’ bracht ik aarzelend uit.

‘O Wikkestrooi! o Wikkestrooi!’ riep de man, en het werd mij duidelijk dat hij een afgedwaald

schaap der groote Fransche natie was: 'Jij ben hier niet terech, hiernevens logeer die daam' en zij geneert mij in mij étude, omdat haar dochter dood kaat. Ik ben premier choriste d'Opéra, maar les dames Wikkestroo n'aiment pas la musique, et quant j'chante on nomme ça faire d'bruit! Mon dieu, l'on doit ze taire tout' la journée!'

'En wilt u zoo goed zijn mij te zeggen waar de kamer van die juffrouw is;' vraagde ik beleefd.

'Mort diable! hier allernaas, en dat is kek genoeg; ik kan soms de kreun hooren, en, als ze dood mot, dan wou ik ze dood king, want ik wor zoo akelig er van; een mensch die dood kaat geneert allernaass, en ga ook meest in de café: een petit verre help wel, maar altijd blijf die akeligheid bij, en dan zing ik lang zoo koed niet. Gister zelf on a sifflé parc' que j'intonais trop tard; mort diable! c'était parcequ' la fille de madame Wikkestroo me pinça la gorge.'

Arme Koorzanger! en de gedachte vloog mij door 't hoofd: of er in 't groote levenskoor niet veel zulke zangers gevonden worden!

'Alzoo mijnheer;' hernam ik nog even: 'wanneer de dochter zoo erg ziek is, dan zal de oude juffrouw zeker wel t'huis zijn?'

'Si mo'sieur?' bevestigde de koorzanger, en voegde er bij: 'Madaam' is kefallen van de trap en loop niet dan slecht!'

De treurige berichten aangaande de weduwe Wekestrooi en haar dochter, vervulden mij met deelnemende belangstelling. Den koorzanger groetend, trad ik op het portaaltje terug, en - terwijl ik

[p. 233]

behoedzaam zijn kamerdeur sloot, en op de deur tikte die ik daarneven bespeurde, klonk op gedempten toon de stem van den koorzanger:

'Le vin, le jeu! le vin le jeu les belles....' welk laatste echter in een gebrom wegstierf, 't welk mij deed veronderstellen dat de gedachte aan een nare figuur - zooals er zeker geen aan den wand van zijn kamertje hing - hem de keel weder dichtkneep.

Op het punt mijn zacht getik te herhalen, werd de deur eensklaps bijna onhoorbaar op een kier geopend, en fluisterde een welluidend stemmetje: 'Wie is daar?'

De eerste tonen van den liefsten zanger in 't woud; 't geruisch der eerste zoele regendroppels op de pas ontplooidde lentebaadjes; het eerste woordje van teedere kinderlipjes gevloeid, niets kan er halen bij het schoon van dat welluidende stemmetje. Nog roert mij het liefelijk: Wie is daar? als in het oogenblik waarvan ik spreek. Neen, dat kon de oude weduwe niet wezen, en de stem van haar wellicht stervende dochter evenmin.

'Woont hier eene juffrouw Wekestrooi?' vraagde ik zeer zachtjes.

'Jawel, maar de goede vrouw is ongesteld, en haar dochter ligt bedenkelijk ziek;' klonk weder het stemmetje. O! welk een stemmetje!

'Ik zou de oude juffrouw toch gaarne eens even spreken;' fluisterde ik weder: 'Haar zoon belastte mij met een brief dien hij mij verzocht haar persoonlijk ter hand te stellen.'

Daar keek een gezichtje om de deur heen, een gezichtje - zie, ik wil het niet beschrijven want men zou het alledaags kunnen noemen, alledaags in vergelijking met de beschrijvingen der gewone roman-heldinnen. Dewijl ik nu in 't geheel niet van plan ben om van haar aan wie dat lieve gezichtje behoorde een zoodanige heldin te maken, zij de verklaring genoeg: dat ik mijn geheele leven geen paar oogen aanschouwde die zoo liefelijk blonken als de oogen in dat gezichtje, en geen zwarte krullen zag die zoo prachtig langs een paar blanke koontjes speelden.

En zie, wanneer ik mij op mijn geheele leven beroep, dan heb ik eenig recht van spreken, heden toch ben ik de bloode Janus dier dagen niet meer; ik ben - doch wat ik werd, dát zal ik u later verhalen.

Ik geloof dat ik met half geopenen mond dat lieve gezichtje eenige seconden heb aangegaapt, eer ik weder een woord kon uitbrengen; ijlings nam ik den hoed af, en stotterde later: 'Juffrouw.... ik wist niet; neem mij niet kwalijk.'

'O nee menheer, 't is heel vriendelijk van u;' klonk weer dat stemmetje: 'als u een oogenblik wilt wachten dan zal ik de oude vrouw even....' Zonder den zin te voleinden trad zij in de kamer terug; en terwijl ik zoo wonderbaar over die overwachte en op deze

plaats schier hemelsche verschijning verrast, mijn oogen nog strak op de deur hield gevestigd waarachter zij verdwenen was, ontwaarde ik haar eensklaps weder, maar nu in haar volle gedaante, terwijl ze mij de uitnoodiging bracht - om maar binnen te komen.

V.

Al aanstonds had ik vermoed dat het liefvallige meisje niet tot den stand behoorde waartoe ik de weduwe rangschikken mocht. Een blik in het vertrekje geworpen, bracht mijn vermoeden tot zekerheid. Het kamertje, waarschijnlijk van dezelfde afmeting als dat van den koorzanger, droeg, bij sporen van netheid en orde, tevens het kenmerk van den behoeftigen staat der bewoonsters. In een bedstede waarvan de gordijnen ten deele geopend waren, sliep een doodsbleeke vrouw van omstreeks veertig jaren; niet verre van die bedstede zat een oud ineengedoken moedertje, och zoo mager, zoo broodmager en gerimpeld; over een bruin katoenen jakje had ze een geel-grauwen omslagdoek geslagen; haar linker been, waarover een roodachtige deken hing, lag recht voor haar uit op een stoel, en toen wij haar naderden spreidde zij de dorre vingers van haar rechterhand boven de plek uit die de gekwetste moest zijn, als zocht zij de pijnlijke plaats voor elke mogelijke vernieuwde belediging te vrijwaren.

Ja, al dekte ook slechts een eenvoudig kleed de ranke gestalte der schoone die mij te woord had gestaan, het was zonder eenigen twijfel dat zij tot een hooger stand behoorde, en hier slechts gekomen was om die arme hulpbehoevende vrouwen eenigen bijstand te verleen.

Wat was ze schoon! - Toen zij het oog op mij richtte en met een vriendelijken blik te verstaan gaf dat ik de oude vrouw maar eens moest toespreken, toen was het alsof ik door dien blik gansch en al geëlectriseerd werd; maar ik sloeg mijn oogen op de arme oude, en gaf haar den brief, en zei heel zachtjes: 'Van uw zoon, juffrouw; hij is heel wel en laat u vriendelijk groeten.'

Het bleek al spoedig dat de oude ziel wat doof - zooals ik later bemerkte, wat erg doof was: 'Ja ja, Goddank, heel wel!' fluisterde de vrouw, terwijl zij met haar rechterhand het been bleef beschermen, en met de andere den gretig aangenomen brief op een grooten afstand van haar gezicht hield, ten einde - nog zonder bril - het adres te kunnen lezen. Iets later: 'Van Hendrik, wel wel, de goeje Hendrik! Zie maar,

dat ie de ouwe sloof niet vergeet! en anders - gunstige goedheid, een jong mensch zooals Hendrik, in dienst, zou zoo iets niet kwalijk te nemen zijn.'

Ik schatte den zoon - het jonge mensch - nog een paar jaren ouder dan de bleeke vrouw die daar in de bedstede lag.

'Die goeje Hendrik!' herhaalde het moedertje, en - terwijl ik de zwarte lokken die à l'enfant rondom den hals en de welgevulde schouders dier andere golfden, van zeer nabij te zien kreeg zag ik meteen hoe de fijnste en blankste handjes ter wereld zich repten om den brief voor die oude los te knippen. - Och welke handjes! Inmiddels zag de oude naar mij op, en sprak: Ik dank u menheer, ik dank u dat je den brief voor mij hebt meegebracht, want die brieven zijn duur, en er zijn al twee brieven van Hendrik, met iets er in, zoek geraakt; de juffrouw beneden zegt dat de post ook zoo slecht is, en dat ik niet denken moet dat zij ze heeft aangenomen. Wie zou dat ook denken! maar zoo is het al heel secuur, want zie' - en zij haalde de beide couponnetjes uit den brief te voorschijn - 'daar heeft die goeje jongen, voor de ouwe sloof en zijn zuster, alweer iets uitgespaard. Gunstige goedheid! Ik dank je wel vriendelijk heerschap, en u ook juffrouw Anna.' Daarop wendde zij het hoofd tot de kranke, en sprak heel zachtjes: 'Klaartje, een brief van onzen Hendrik.'

Ik geloof dat de zieke de oogleden even opsloeg, en de oude las nu, ofschoon meer voor zich zelve, toch verstaanbaar met een ontroerde stem:

'Lieve Moeder!

Daar ik gelegenheid heef met een vriend van de Mejoor, zoo schrijf ik u deze brief als dat ik nog

fris en gezond ben, verhoopje zulks ook met u het geval zal wezen, als evenzeer dat Claar, die hiernevens de groetenis ook van de Kerporaal Jasse heeft, weer aan de beter hand mag zijn, ware het anders zoude mij van harte leed doen omdat Claar bij me wete altijd een beste meid ook voor uwe geweest is, en om uwe niks van de kerporaal Jasse heeft willen af weten. Een mens moet een mens helpen en bename vooral een kind zijn ouwer, want je bloed is je naaste, daar heb je het voor; dat denkt Claar ook. Alzoo heb ik ook een mier aan den drank waar er een boel voor in de prevoos komen, en spaar ik de centen liever dat uwe daar eens vlees of ievers anders voor koopen kunt; zoo heeft ik nu het nevens gaand weer opgespaard en zend u wat een mens al niet doen zou als de brieven niet teregt komen, waar de Mejoor geen begrip van heeft, maar nu met de vriend van de Mejoor is daar geen zwaarigheid bij. Ze zeggen dat wij na Terneuze zullen, daar verdraai ik mijn hand niet om, alleen dat ik dan weijer van u af ben, maar, als er iets is lieve Moeder dan zou ik wel met verlof

[p. 236]

kenne gaan en schrijf dan maar met de gezwinde pas want een mens moet een mens helpen, en bename zijn eigen bloed. Nieuws heeft ik niet als dat de kernel z'n eigen zoon, de luitenant, kamer arres heeft gegeven, van wegens dat hier de heertjes in stad een grofjasserij hebben, en de kernel blijft daar niet van thuis. Nu God zegene je beste ouwe Moeder, vooral de complementen van de Mejoor en Mevrouw, en even vangelijke aan Claar-zus en vooral de beterschap. Nu eindig ik met de pen maar niet met het hart en teken deze met eigen bloed uw eeuwig liefhebbende zoon

Hendrik.

P.S. Ook vooral aan juffrouw Anna de complementen, als dat ik haar bedank voor wat ze aan Uwe en aan Claar doet, dat is een engel!’

Terwijl de oude vrouw den laatsten regel van dien brief en het postscriptum met moeite ten einde bracht, stonden haar de tranen in de goedge oogen. Op het bleeke gelaat der dochter had zich in den aanvang een pijnlijke trek vertoond, doch allengs was een glimlach daarvoor in de plaats gekomen, maar toch een droevige glimlach. En zij - de lieve met dat fijne gezichtje en die heerlijke lokken - bij de laatste woorden van het postscriptum had zij haastig het hoofdje omgewend, maar - ik zag haar evenwel in den kleinen spiegel, en zij bloosde. Zij zag ook mij in den spiegel. 't Was een raar oogenblik toen we elkander zoo in den spiegel zagen.

‘Ja ja, mijn beste Hendrik heeft gelijk;’ hakkelde de oude vrouw: ‘juffrouw Anna is een engel voor ons, en wat wij aan haar en haar heele familie verplicht zijn, dat zal de goede God haar in de eeuwigheid vergelden.’

Mijn innige overtuiging zeide mij steeds dat het eeuwige leven, zoo al niet vroeger, dan toch zeker reeds op deze aarde een aanvang heeft genomen, en terwijl de oude vrouw haar zegenwensch uitsprak, verlevendigde zich eensklaps dat denkbeeld in mijne ziel. En ik zag hoe juffrouw Anna met een bevallige handigheid de kranke dochter haar medicijn deed gebruiken, - de zieke bezat de kracht niet om zelve het kopje aan de lippen te brengen. Mij dunkt zij nam het, dewijl de lieve Anna haar bediende, want dat trekje om haar lippen - het kon geen glimlach genoemd worden - beteekende wel: Ik ga sterven, en tegen den dood is geen kruid gewassen. Ja, dat moest ze wel meenen, en toch, wat lag ze kalm. - Ik vermoedde wel waarom, en later is dat vermoeden bevestigd geworden: Die arme zieke behoorde tot de onnoozelen - zoo als men ze, reeds in de dagen waarvan ik spreek, wel eens geliefde te noemen - tot de onnoozelen die zoo moedig den dood tegemoet gaan, dewijl ze het woord van den eenige onder de menschen ge-

[p. 237]

looven: dat 's menschen geest niet te dooden, maar voor een eeuwigheid bestemd is; tot de onnoozelen die daarbij nog gaarne letten op de stemmen der natuur, wanneer de rijkgeladen graanhalmen daar ruischen op den akker: Herkent gij in ons den nietigen korrel die in de aarde werd begraven? wanneer het gansche rijk der natuur daar roept en verkondigt: Uit het geringe ontstaat het meerdere; wanneer de werelddeelen over breede wateren u tegenjuichen: Even als de

Schepper den mensch het oog gaf om te zien, zoo plantte Hij in aller boezem het geloof aan onsterfelijkheid.

Ja, later vernam ik dat de vrouw wier krankbed weldra haar sterfbed zou worden, tot die eenvoudigen behoorde die den menschelijken geest een nog verhevener schepping achten dan het menschelijke lichaam; die in zijn voortdurend streven naar het betere een waarborg vinden voor een hoogere bestemming dan de aardsche, en zich ongaarne zien gerekend tot dezulken wier leer het is: Niets gaat er verloren in de schepping, niets, dan: - het voortreffelijkste - de menschelijke geest.

Wij bemerkten dat er zich bij het lezen van Hendrik's brief een pijnlijke trek op het gelaat der zieke vertoonde; later heb ik eerst recht begrepen waaraan hij zijn oorsprong ontleende.

De korporaal Jasse - een braaf en knap soldaat, had haar indertijd zijn hand en zijn hart aangeboden, doch haar tevens méér willen ontnemen dan hij door trouwe liefde terug kon schenken: het geloof aan het voortleven van den geest tot een eindelooze volmaking. - Neen, dat voortleven van den geest, ook na den dood op aarde, dat blijven in de herinnering bij de nakomelingschap, neen ook dát zou vergankelijkheid zijn: de geest was eeuwig.

Nu kent gij de geschiedenis van Klaartje. Terwijl juffrouw Anna zich met de zieke bezig hield, vroegde mij de oude vrouw naar eenige bijzonderheden omtrent haar zoon. Ik antwoordde haar, dat ik hem dezen morgen slechts vluchtig gezien had en eigenlijk in 't geheel niet kende.

Het bleek nu wel dat de oude erg doof was, want zij hernam dat haar zulks veel plezier deed, en dat ik dan ook wel bij ondervinding zou weten hoe braaf en hoe goed hij was.

Het mag aandoenlijk genoemd worden zooals de oude gebrekkige vrouw toen ging uitweiden over de zegeningen die God haar steeds had geschonken en voortdurend bleef schenken. 't Bleek wel dat de goede ziel veel, zeer veel leeds op haar weg had ontmoet, doch wat haar ook weervaren was, zelfs in de treffendste smart had zij steeds een wijze en goede beschikking gezocht, en immer gevonden.

‘En zieje heerschap;’ zoo besloot de oude vrouw haar dikwerf afgebroken vertrouwelijke mededeeling: ‘dat ik een beetje hardhoorig van natuur ben geworden, daar ben ik ook niet rouwig om, want

[p. 238]

hier allernaast,’ en zij wees op het planken beschot: ‘woont een heer van de komedianten, die met zingen z'n kost verdient en afgrijselijk gillen kan. Maar och lieve mensch, daar hoor ik bijna niemendal van. - Daar heb je de toestand van mijn been, weetje: 't is waar, ik heb er wel pijn aan, maar, dat gestompel op die steile trappen wanneer ik voor mijn ziek kind wat halen moest, was niet veel minder; de menschen beneden hebben die behulpzaamheid zoo niet van u en 'en ander. Ik wist dat ik te eeniger tijd een ongeluk zou krijgen, en hoe gelukkig nu dat het mijn been maar was; zieje, nu kan ik rustig bij m'n goeje kind blijven, want, toen mijn vrienden hoorden dat ouwe Grietje haar been had gebroken, toen kwamen ze wel éens zoo druk als vroeger; en zij, die engel dáar’ - vrouw Grietje wees op de schoone met haar zwarte lokken, - ‘die engel, zij schudt zelfs een doodspeluw zacht.’

Over de smart die het sterven der dochter haar zou veroorzaken sprak de weduwe niet. De brave oude merkte het goede op dat God haar nog schonk in dit leven, maar ook - de dood was haar geen bode der verschrikking.

VI.

Ik herinner mij zeer goed hoe uiterst moeielijk het mij viel om die kleine kamer te verlaten; telkens wilde ik opstaan, maar het duurde nog een geruimen tijd eer ik daartoe komen kon. In 't einde toch bevond ik mij weder op de steile, de akelig steile trap, en, het zoete stemmetje dat mij van boven de woorden: 'Voorzichtig, houd u maar goed aan de leuning vast,' in de ooren speelde, schonk mij bij het verdubbelen mijner waakzaamheid, den moed om - op die donkere trap - een: 'Dank u lievejuffrouw!' naar boven te zenden.

Toen ik den winkel uit en voorbij den gapenden kinderstoel trad - die stoel was toch klein - zag ik er boven een zwaard tegen den muur hangen. Een zonderlinge gewaarwording maakte zich van mij meester.... Het nauwe straatje scheen veel ruimer geworden. De koude wind was lekker. Mijn voornemen om nog dienzelfden avond de stad te verlaten was dwaas; ik moest een betrekking hebben; den minister zou ik spreken. Ze zouden mij niet opeten die heeren aan 't Ministerie! Mijnheer Van Babel had de waarheid gehoord, niets dan de waarheid. 't Was alsof ik veel lichter was geworden: precies als iemand die een zak guldens heeft weggeschon-

[p. 239]

ken, maar toch in 't onzekere raakt, en vreest dien verloren te hebben. 't Kon mogelijk wezen dat ik iets op het kamertje der weduwe had achtergelaten, een handschoen? neen - iets anders. In elk geval, men had mij wel de groeten en een mondelinge boodschap aan den oppasser van den majoor medegegeven, doch geen brief. Wie weet hoe gaarne men een brief zou meezenden.

Ik kon mij daartoe nog aanbevelen. Wanneer....? Nu....?

'Daar heb j'em! Dat is ie!' klonk van terzij een stem.

Toen ik opzag ontwaarde ik Jannebaas, die, in 't midden van eenige kornuiten, hun verder de verzekering gaf, dat dáár nu die kale heer was.

Jannebaas schrikte een beetje toen ik hem toeriep: 'Kom maar mee ventje!' En terwijl hij eerst grinnikte, en eindelijk, na de herhaling van mijn verzoek, schoorvoetend volgde; besloot ik om voor 't oogenblik slechts mijn schuld af te doen, en bereikte binnen weinige minuten mijn logement.

't Was al schemerdonker toen wij er aankwamen - 't moet omstreeks vijf uren geweest zijn. Een gebraden vleesch- en poddinggeur vervulde het voorhuis. Jannebaas die even wachten zou, meende: dat het naar pannekoek rook. 't Zij verder genoeg wanneer ik vermeld, dat Jannebaas weinige seconden later een glimmenden blik op iets glimmends in zijn hand wierp; een 'Hê!' ontboezemde, en zonder meer, in galop den weg naar moeders woning insloeg.

Van waar het kwam wist ik zelf niet recht, maar zeker is het, dat de zonderlinge gewaarwording, waarvan reeds gesproken is, mij hoe langer zoo meer vermeesterde, en mij een moed of wel een gevoel van eigenwaarde schonk, zooals ik maar zelden gekend heb. Ik trad de eetzaal binnen, en bloosde niet toen een vijftigtal oogen zich op mij richtte. - Ja, ik wenschte nog mee- of liever ná te dineeren. 'Jawel kellner, een halve flesch wijn, maar - geen luitenant Hör meer, mijn naam is Kranse.'

'Ha zoo!' Voor den gediensstigen man ging er een licht op.

Er was een heer geweest die naar mijnheer Kranse gevraagd had. Bij het antwoord dat er geen heer van dien naam was gekomen, had hij zich zeer verwonderd betoond, maar ook spoedig een briefje geschreven met het verzoek om het aan dien heer te overhandigen zoo hij nog komen mocht.

Dat briefje luidde:

'WelEdele Heer!

Het zal mij een groot genoegen zijn om den vriend van mijn waarden Oom, den majoor Hör, ten mijnent te mogen ontvangen. Deel dezen middag onzen eenvoudigen disch; om half vier kunt ge mij in de Witte societeit vinden, waar ik de eer zal hebben u onmiddellijk te introduceeren.

Veroorloven uw bezigheden u niet in

[p. 240]

de societeit te komen, wij eten circa half vijf. Stel ons niet te leur, en geloof mij,

Uw Dienstw. Dienaar:
J. Riepoel.'

De uitnoodiging - hoe beleefd ook - kwam te laat; maar de brief klonk zoo gastvrij en hupsch, dat ik, ofschoon de lust er toe niet groot was, toch aanstonds besloot om den neef van onzen vriend Hör mijn dank te gaan betuigen.

Het eenige bezoek dat ik dien avond nog gaarne gebracht had, zou bij de oude vrouw Weekestrooi zijn geweest, om met haar over het meenemen van een brief voor haar zoon te spreken, en - eens te zien of er zich werkelijk ten harent bevond wat ik meende verloren te hebben.

Welke spijsen ik aan de table-d'hôte heb genuttigd weet ik niet. Wie er naast of tegenover mij zaten weet ik evenmin. Ja toch, tegenover mij.... indien het mij zelf niet wat onmogelijk voorkwam, 'k zou dan zeggen: tegenover mij zat een uiterst aanvallig meisje, een meisje met hemelsche oogen, met gitzwarte lokken, met.... maar ik zou mij belachelijk maken, immers er waren geen dames aan tafel. Dit weet ik nog, dat ik het besluit nam om den volgenden dag in mijn ambtenaars belang, vaste stappen te doen; dat ik voor chocoladevla met een biscuitje bedankte, maar gretig een stukje gember nam.

Het sneeuwde geweldig toen ik voor de tweede maal bij den heer Riepoel aan de schel trok. De meid met den winter in de wangen, opende weder de deur, en verzekerde dat meheer en mevrouw niet t'huis waren, en dat ze niet noodig had te gaan vragen, want dat meheer en mevrouw op d'r woord van eer, bij mevrouws familie op de Laan waren, omdat de ouwe mevrouw zooveel as verjaarde, terwijl ze besloot: 'Maar as uwes de heer is die we met de ete gewacht hebbe, of uwes dan de eer wou hebbe om op de Laan te komme.'

Daar had ik weinig zin in, en juist bracht ik een verontschuldiging uit, met verzoek om mijn vriendelijke groeten aan de familie over te brengen, toen ik achter mij een voetstap in den sneeuw hoorde kraken, en den heer Riepoel in eigen persoon het vermoeden hoorde uiten, dat ik de verwachte vriend van zijn oom moest zijn, terwijl hij mij terstond op de hoffelijkst-brutale wijze, geheel en al in beslag nam.

Aan de zijde van mijn beleefden overwinnaar voortstappend, stond ik tevens gedurig bloot aan de aanvallen mijner natuurlijke vijandin die ik nog kort geleden zoo krachtig had bestreden. Geen wonder, de heer Riepoel sprak gedurig, en dan ving ik de woorden op: 'verjaarpertij; jongelui; sans gêne; kennismaken,' en ik weet niet wat meer.

[p. 241]

Verbeeld u, ik, Jonas Kranse, de bloode vreemdeling, geheel onvoorbereid op weg naar een luisterrijke soirée in de residentie! Heb medelijden; ik dacht aan wegloopen, doch slechts   en oogenblik; dank eener, in den namiddag geboren zonderlinge gewaarwording, slechts   en enkel oogenblik.

Genoeg, geen tien minuten later bevond ik mij in een schitterend verlichte zaal. Inweerwil dier verlichting zag ik slechts een bont gewemel rondom mij, en boog gedurig, nu eens voor kleine wit glac  handschoenen, dan weder voor souspieds met verlakte laarzen, straks voor een parelzijden japon met breede volants, of wel voor goudleeren schoentjes.

'Mag ik u eens even aan mijn schoonouders voorstellen?' sprak de heer Riepoel aan mijn zijde.

'O, ik wilde juist.... als 't u blijft;' was mijn antwoord.

'Ma en pa! mijnheer Kranse; zooals u weet een vriend van oom H  r;' klonk de stem van Riepoel, en ik zag weer een zwart zijden kleed, en een zwart lakenschen pantalon er naast, en boog mij en sprak iets van vriendelijkheid en gebruik maken.

'Ei, menheer Kranse, hoe vaart u?'

Hoe vaart u....!

Slecht! onbegrijpelijk slecht; ik leed schipbreuk. Had de heer Riepoel mij op dit oogenblik in een meelzak gestopt en vervolgens op zijn rug ter deure uitgedragen, ik zou mij ruimer hebben gevoeld dan nu tegenover dien heer van 'hoe vaart u' in die ruime en fraai verlichte zaal. Wees dan zoo vermetel als gij wilt, wat zoudt gij gevoeld hebben indien uw gastheer de hoofdambtenaar geweest

ware, dien gij des morgens in het aangezicht hadt geslagen? - Ja hij was het; de heer Van Babel. Ik vaarde - beroerd!

En hij, hij sprak alsof mijn vergrijp hem geheel en al ontgaan was. Het deed hem genoeg den zoon van een voormaligen schoolmakker in zijn woning te zien, te meer daar deze hem door zijn goeden vriend en zwager, den majoor Hör, was aanbevolen.

De man waartegen mijn vader zoo was uitgevaren, en wiens naam den majoor niet over de lippen had gewild, was dan de schoonbroeder van den laatste; de jarige gastvrouw, een eigen zuster van den majoor, en - maar ik begreep er toen bijna niets van, en prevelde iets wat naar een excuse geleek.

‘Ik hoop dat ge u een weinig zult amuseeren menheer Kranse;’ sprak mijn grootmoedig slachtoffer opnieuw, - ik weet eigenlijk niet of datslachtoffer wel zoo geheel op mijnheer Van Babel toepasselijk was. - ‘Ginds,’ vervolgde hij op een groepje jongelieden wijzend: ‘ginds staan mijne dochters. - Jacques, och, breng onzen vriend eens in kennis.’

Dit laatste verzoek tot zijn schoonzoon gericht, was tevens het teken dat de presentatie was afgelopen, en hoewel het denkbeeld

[p. 242]

niets uitlokkends had, om aan eenige Haagsche salon-reines met haar cavaliers ter beschouwing te worden overgeleverd, zoo achtte ik op dit oogenblik die wending toch zeer gelukkig, want de oogen van den gastheer deden op mij de uitwerking als van een brandglas op een stuk zwam in 't felst van de zon.

Toen wij het groepje genaderd waren, verhief zich mijn blik slechts ter hoogte van vestknoopjes en ceinturen. Riepoel noemde eenige namen, waarvan de eigenaars zonder twijfel om den bloeden knaap hebben geglimlacht; en terwijl hij zich eindelijk in 't midden van een paar jonge dames plaatste vervolgde hij vroolijk: ‘En dit zijn de zusjes, menheer Kranse. Julie, mijn lieve wijfje....’ Zacht en met beteekenis tot haar: ‘Hoe gaat het schatje?’ Luide, terwijl hij de juffrouw die naast mevrouw Riepoel stond even de hand drukte: ‘En hier, zuster Anna, die het beter ik der geheele familie mag genoemd worden.’

‘Foei Jacques, wees toch zoo mal niet.... 't Is mij een aangenameverrassing u hier te zien menheer Kranse.’

Mijn blik moest naar boven! Groote goedheid! bevond ik mij dan in een tooverwereld, of wel lag ik in mijn ouders woning rustig te bed, en droomde ik daar een bangen maar toch een zaligen droom? Neen ik droomde niet, en terwijl ik eensklaps het zwaard in den uitdragerswinkel zag flikkeren, zag ik tevens die heerlijke gestalte uit het vertrekje der arme weduwe, nu echter smaakvol getooid. - Ja ja, zij was het! Ik zag die sierlijke zwarte lokken langs teedere blosjes en blanken hals, tot op den zacht geronden schouder nederdalen; staarde in die oogen vol reinheid en:

‘Ik had niet durven hopen dat het toeval mij dezen avond zoo gunstig zou wezen, en dat ik u als de dochter van mijn vriendelijken gastheer zou mogen wederzien.’

Voor iemand wiens hart als een heiblok aan 't bonzen is, was die aanspraak nog zoo slecht niet, althans deftig en lang genoeg, en met uitzondering van het woordje toeval, dat juffrouw Anna zeker niet goedkeurde, had ik er later geen berouw van. Intusschen acht ik het een onmogelijke zaak om mijn gewaarwordingen naar waarheid te schetsen. Meermalen verviel ik tot de ongerijmdheid dat alles wat ik zag en hoorde het werk eener kranke verbeelding was. Toen ik later op een stoel naast de canapé zat waarop juffrouw Anna met twee harer vriendinnen had plaats genomen, en zij, bij het ruischen der zuivere piano-accorden, fluisterend vraagde: of ik niet vond dat Julie - 't was toch haar eigen zuster - overheerlijk speelde? ‘O inderdaad!’ en later of ik ook aan de muziek deed? ‘Ja, een weinig;’ toen, toen was het mij weder alsof ik een boeiend verhaal las, of eigenlijk.... ach hemel, ik soesde.

En angstig maar toch met een zelfbeheersching die ik - hoe vreemd het ook klinkt - de vrijheid neem bewonderenswaardig te

[p. 243]

noemen, heb ik mij later aan de piano gezet, en - met den rug naar mijn toehoorders gekeerd -

gespeeld en gezongen, zoo goed als mijnheer Bak, onze muziekmeester, het mij geleerd had, en mijn stem het mij toeliet.

Het Thüringer volkslied:

Ach wie ist 's möglich denn

Das ich dich lassen kann;

Hab dich von Herzen lieb,

Das glaube mir.

Du hast die Seele mein

So ganz genommen ein,

Das ich kein Andre lieb

Als dich allein.

Het beminde Thüringer volkslied, dat mij den vorigen zomer door een neef uit Liebenstein was medegebracht, maakte om de lieve melodie een verbazenden opgang, zoo zelfs, dat toen het geeindigd was, ik het grootste deel der aanwezigen achter mijn zetel vereenigd zag. Er volgde een levendig applaus, en een stemmetje klonk, een zilver stemmetje: 'Ik bid u, dacapo!' Men zal het begrijpen, dat ik alvorens nogmaals te beginnen, mijn eenvoudige muze een denkbeeldigen handdruk gaf, en een dankbaren blik moest werpen op haar die het dacapo gevraagd had.

En weder zong ik dat melodieuze stukje, en, toen het tweede couplet was ten einde gebracht:

Blau ist das Blümelein

Das heisst Vergiss-nicht-mein,

Das Blümlein leg' ans Herz,

Und denk' an mich.

Stirbt Blum' und Hoffnung gleich,

Wir sind an Liebe reich;

Denn die stirbt nie in mir

Das glaube mir.

toen, toen wilde ik weder opstaan, doch - dat kon, dat mocht niet, en ook het laatste couplet moest nogmaals van de lippen:

Wär ich ein Vögelein,
Wollt' ich bald bei dir sein,
Scheut' Falk und Habicht nicht,
Flög schnell zu dir.
Schöss mich ein Jäger todt
Flög ich in deinen Schooss,
Sehst du mich traurig an,
Gern stirb ich d'ran.

[p. 244]

En zie, toen heeft men mij gezegd dat ik een magnifieke stem had, en dat ik briljant had gezongen, en - ik heb eenige oogenblikken stellig gedacht dat men mij beet nam. Een dame die zoo ongeveer het midden tusschen een jonge en een oude juffrouw hield, zei, dat het een beeldig minneliedje was, waarop de lange zwarte krullen van de blanke Anna, mij zeer nabij kwamen, en ik haar vraag: 'Het Thüringer volkslied nietwaar?' toestemmend beantwoorden mocht. Ik voelde haar adem, ja ik voelde haar adem! en wat de Thüringer gevoelt voor zijn geboortegrond dat.... maar ik wist het waarlijk niet, want ik soesde.

Verder heb ik een jonge dame overheerlijk hooren zingen. Ook ik heb later nog eens aan de piano gezeten, en terwijl het bij een zachte modulatie van B dur naar E mol zeer stil om mij heen was, klonk het uit een aangrenzend vertrek vrij luide: 'harten is troef!' waarvan ik zoo ontstelde, dat ik moeite had mijn stuk behoorlijk ten einde te brengen.

Ofschoon ik verzekeren kan bij het gebruik van veelsoortige spijzen en dranken zeer matig te zijn geweest, zoo was ik toch later niet in staat om juist te verhalen wat er verder op die partij ten huize van den heer Van Babel voorviel. Dit alleen weet ik nog, en het is mij nimmer uit het geheugen gegaan: de schoone Anna heeft mij met haar hemelsch stemmetje gevraagd, om een afschrift van het lieve Thüringer volkslied; en later bij 't heengaan, ja - toen heeft de gastheer zelf mij toegesproken en gezegd:

'Je waart ons een aangenaam gast menheer Kranse;' - vervolgens iets vleijends over mijn zang; daarna op zachten toon: 'Breng mijn hartelijken groet aan den majoor Hör, en zeg aan uw vader, dat ik bepaald aan uw belangen blijf denken, maar bovendien - dat een hoofdambtenaar eerst dán geheel rechtvaardig handelt, wanneer hij óók de aanspraken en verdiensten van hen die hij familie noemt, niet voorbijziet, maar naar recht erkent en tracht te beloonen. Nóg niet, maar spoedig zult u in aanmerking komen.'

Daarmede ben ik naar huis gegaan, dat wil zeggen naar mijn logement. Hij had gelijk, en - nóg niet, maar spoedig zou ik in aanmerking komen....!

Dag in de residentie! dag vol angsten, uw avond was schoon!

Wanneer uw leven, vol zorgen en moeiten is geweest, dán zulk een levens-avond! Ik wensch hem u toe, mijn lezer. Gevoel van schuld! Staren op toekomstig geluk! Liefde!.... Een genadig en rechtvaardig oordeel!....

Dat alles - in oneindig ruimere beteekenis.

VII.

Bij het schrijven dezer herinneringen komen de ontmoetingen op dien dag mij even natuurlijk voor, als dat ik heden mijn lievelingen des morgens aan de ontbijttafel wedervind. In den nacht toen ik op het kamertje met het vallicht logeerde, was dit anders, en de dagelijksche uitdrukkingtoevallig kon ik niet van mij verwijderen.

Toevallig, ja zeer toevallig dat Jonas Kranse de gast moest zijn van den hoofdambtenaar dien hij des morgens onwillekeurig beleedigde; uiterst toevallig dat hij de schoone uit het Achterom des avonds als de dochter van zijn gastheer mocht wederzien. Toevallig.... Och neen, de goede majoor Hör, die om mijnentwil, bij het ongunstig oordeel over den heer Van Babel, zijn zwagerschap met dezen voor mijn vader geheim hield, had in den brief aan zijn neef Riepoel nog eenige letteren ter mijner aanbeveling aan zijn zwager ingesloten, en hem dringend verzocht mij zoo mogelijk voort te helpen en vriendelijk te ontvangen.

Niet toevallig! De familie Hör behoorde tot degenen die de goede diensten van trouwe dienstboden nimmer vergeten: Mevrouw Van Babel - men weet dat zij de eigen zuster van den majoor is - zag gaarne dat haar Anna, de voormalige kindermeid uit het ouderlijke huis, nu deze behoeftig en oud was, ging steunen en helpen, terwijl de majoor reeds vele jaren haar goeden zoon Hendrik als oppasser in zijn dienst had.

Met het drukken van den domper op de blakerkaars was mijn dag in de residentie ten einde, doch, of ik mij wendde en keerde op mijn leger, slapen kon ik niet.

Nogmaals doorleefde ik dien wreeden, dien blijden, dien wonderlijken dag; ik dankte en bad.... en, mijn oogen sloten zich, maar gingen ook spoedig weer open; mijn blik werd naar boven getrokken en zie.... zie.... het was alsof de hemel zich had geopend; een koude luchtstroom verfrischte mijn gloeiende wangen; 't was licht daarboven; blanke gestalten zweefden er heen en weder, geesten, goede geesten! Hoe lang ik er naar getuurd heb, weet ik niet.

Dat ik daar in dien nacht blanke geesten gezien heb zou een schoon bewijs voor het heden zoo veel gerucht makende spiritisme geweest zijn. Helaas! toen ik 's morgens ontwaakte, was mijn hoofd schier verstijfd van koude, en naar boven ziende ontwaarde ik, hoe er van de plaats waar ik lag, door het vroeger vermelde en opengelaten zolderluik, een dakvenster te zien was, terwijl er op dien zolder linnengoed van veelsoortige vormen op droogstokken te wuiven hing. Mijn vermoeide geest - men zou hem krank kunnen noemen - had zich leelijk vergist, en - dat spijt mij voor het spiritisme. Met dat

[p. 246]

al geloof ik aan goede geesten; ook aan kwade, maar van de laatsten spreek ik nu niet.

Goede geesten! Ja zij zijn het die ons voorthelpen en terzijde staan op den weg door dit leven, den weg die veelal moeielijk en doornig en hobbelig genoemd wordt, maar die toch schoon blijft en nimmer te moeielijk is voor hem, die op den goeden wegwijzer vertrouwt, en niet ter zijde dwaalt. Dierbaren, die daar leeft in een verhevener werkkring dan de aardsche, onder u was er éene die vooral de zaden van waarheidsliefde en trouw hebt gestrooid in mijn jeugdig hart; onder u was er éen die het exempel was van onverstoorde nauwgezetheid in het ambt dat hij bekleedde; onder u was er éene die leed, en altijd smarten te dragen had, van de wieg tot aan het graf, maar die toch roemde in Gods liefde wanneer de lentezon een vriendelijken straal wierp op haar krankbed; die roemde, wanneer zij daar neergelegen de schoone bloemen beschouwde die men haar plukte, of wel, wanneer een lichte sluimering haar bitter lijden een wijle verkort had. - Goede geesten! Gij zijt reeds verre van hier; maar toch, ik zie en ik hoor u!

Stil! daar zit er eene tegenover mij. Eertijds heeft een oude weduwe gezegd, dat zij een engel was. Ik geloof niet dat er engelen op deze aarde zijn; maar - zoo dat mogelijk ware, ja, dan is mijn Anna een engel! Zie, de kleinste van ons viertal - een jongske van twintig maanden omtrent - ligt, voor het te bedde gaan, half ontkleed op haren schoot, en speelt met moeders zwarte krullen. Ai! hij rukt er wat hard aan, zoodat een pijnlijke trek zich op het lief gezichtje der moeder vertoont. Zij strijkt de schoone lokken terzijde, en kust het kindje. Immers het jongske wist niet dat hij haar zeer

deed.....

Daar zit zij mijn Anna, en in minder dan tien minuten verbetert zij voor de twintigste maal dezelfde fout die kleine Julie op haar merklap gemaakt heeft: ‘Geduld maar Juultje, nu zal het gaan.....’

Daar zit zij het dierbare vrouwtje; en Karel mijn oudste knaap, en Mina zijn lieve zuster, ze kussen hun moeder vol dankbare blijdschap: zij hebben hun lessen gekend, en straks - straks zullen zij tot belooning, den zieken metselaarsjongen iets versterkends gaan brengen.

Mijn Anna! mijn wijfje, mijn goede geest! Wanneer ik u zóo tegenover mij zie, dan moet ik opstaan van mijn stoel, mijn hand leggen op uw glanzend hoofdje, u zoenen even als de kinderen, en, dan wellen mij tranen in de oogen, - tranen van liefde en tranen van dank.

En nu hebt gij 't vernomen, hoe de dag in de residentie mij tot het hoogste geluk heeft gebracht dat er op aarde te smaken valt. Gij kent ze die mij voorthielpen. Onder hen behoorde in latere dagen

[p. 247]

niet minder de strikt rechtvaardige hoofdambtenaar Van Babel. Moest de jonge Kranse in den aanvang geduld hebben en wachten; de toekomstige schoonzoon moest het evenzeer! maar - toen de tijd gekomen was dat hem billijk een gewenschte betrekking kon geschonken worden, toen aarzelde de hoofdambtenaar niet om de aanspraken van den vriend zijner beminde dochter, met te meerder klem op den voorgrond te stellen, en voor hém te verwerven wat hij zoo vurig verlangde. Hendrik schreef immers aan zijn oude moeder:

‘Een mens moet een mens helpen en bename zijn eigen bloed.... want daar heb je het voor.’

En wie nog meenen zou dat mijn goede vader een andere leer was toegedaan, hij vergeve mij indien ik zijn oordeel oppervlakkig noeme: Ja, men hoorde zijn protest tegen het benoemen van ‘neefjes,’ maar immers zijn zoon, ZIJN ZOON moest vooruit - zelfs tegen het recht.

Op het punt om met Anna den avond bij onzen goeden oom Hör te gaan doorbrengen, - oom is kolonel en commandant van de stad onzer inwoning, waaruit te besluiten is dat Jonas Kranse geen kwade plaats heeft - op het punt om bij den peet van onzen kleinen Willem een gezelligen avond te gaan slijten, ontvang ik een brief van mijn vader, waarvan het postscriptum luidt: ‘Men zegt dat uw schoonvader minister van F. zal worden. Jongen, ik féliciteer je.’

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 15 augustus 2025.

